

Долянoвська І.М.,

к.ю.н.,

*доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,*

м. Київ, Україна,

e-mail: DolianovskaIM@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-1606-7096

Гавадзюк Є.К.,

студент I курсу групи ПР-МЕД-24м-дист,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,

м. Київ, Україна,

e-mail: HavadziukYK@krok.edu.ua,

ORCID: 0009-0005-3004-1502

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ВСТАНОВЛЕННЯ ПОБАЧЕНЬ ДИТИНИ З БАТЬКОМ, ДІДУСЕМ ЧИ БАБУСЕЮ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ АБО НОТАРІАЛЬНО ПОСВІДЧЕНИХ ДОГОВОРІВ, УКЛАДЕНИХ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕНОЇ МЕДІАЦІЇ

Згідно із ст. 157 Сімейного кодексу України [1] питання виховання та утримання дитини вирішуються батьками спільно. На підставі цієї ж статті батьки мають право укласти договір щодо здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим з них, хто проживає окремо від дитини.

Нерідко між батьками дитини, дідусем та бабусею виникає спір щодо встановлення побачень з дитиною. Найбільш поширеними випадками є ті, коли мати дитини проживає окремо з дитиною від батька та самостійно формує графік побачень дитини та батька дитини. Як правило після розлучення батьків українські суди постановляють рішення про встановлення проживання дитини з матір'ю [6, С.52-55], і в таких випадках як правило мати дитини вважає, що оскільки рішенням суду встановлено проживання дитини з матір'ю, то саме мати може впливати на графік та порядок зустрічей батька з дитиною та його батьків (бабусі та дідуся).

Разом з тим, частиною третьою статті 157 СК України [1] чітко визначено, що той із батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати тому з батьків, хто проживає окремо, спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не перешкоджає нормальному розвитку дитини. Нерідко батьки дитини, а пізніше й дідусь або бабуся постають перед вибором, що робити у разі існування спору щодо встановлення побачень з

дитиною: укласти мирову угоду та подати її затвердження до суду (статті 207, 208 ЦПК України [2]), або ж скористатись правом на укладання нотаріально посвідченого договору (частина перша статті 9 СК України [1], частина третя статті 157 СК України [1]).

Разом з тим, такими правами не можуть скористатись бабуся або дід свого онука або онучки, в той час як частина друга статті 2 СК України [1] встановлює, що СК України[1] регулює сімейні особисті немайнові та майнові відносини між бабою, дідом, прабабою, прадідом та внуками, правнуками, рідними братами та сестрами, мачухою, вітчимом та падчеркою, пасинком, а в статті 257 СК України[1] визначено, зокрема, що баба, дід, прабаба, прадід мають право спілкуватися зі своїми онуками, правнуками, брати участь у їх вихованні, баба, дід, прабаба, прадід мають право на звернення до суду з позовом про усунення перешкод у спілкуванні з внуком (внучкою).

Отже, основною проблемою правового регулювання щодо встановлення побачень з дитиною є не зовсім чіткі положення СК України [1] щодо можливості укладання договору дідуся, бабусі з матір'ю та батьком дитини, оскільки спір щодо встановлення побачень бабусі, дідуся дитини може бути врегульований у тому числі за результатами медіації, однак частина перша статті 9 СК України [1] не встановлює чіткий порядок укладання такого договору між батьком, матір'ю, бабусею та дідузем, у випадках коли батько, дідусь та бабуся бажають врегулювати свої особисті немайнові права на встановлення побачень з дитиною шляхом укладання відповідного договору, що посвідчується нотаріально.

Проблеми виконання рішень судів при зверненні до державної виконавчої служби щодо становлення побачень дитини та батька або дитини з дідузем і бабусею часто полягають в тому що державні виконавці часто не знають що їм робити після відкриття виконавчого провадження щодо виконання рішення немайнового характеру, або точніше яким чином з урахуванням статті 63 ЗУ «Про виконавче провадження» [4] виконати таке рішення суду та встановити обставини повного виконання рішення боржником (рішення ВС України у справах № 638/12278/15-ц, № 404/8677/13-ц [5]).

Часто виконавчі документи про встановлення побачень батька з дитиною, що проживає окремо від батька залишають без виконання, оскільки на думку органів Державної виконавчої служби України, виконавчі документи не містять порядку та способу виконання рішення (наприклад часу побачень батька та дитини), тому органи ДВС повертають такі виконавчі документи посилаючись про їх невідповідність вимогам Закону України «Про виконавче провадження» [4] тощо, або виконання таких рішень здійснюється формально без участі боржника (стягувачу надсилають інформацію про відкриття і закриття виконавчого провадження постфактум, коли державний виконавець не зміг здійснити виконавчі дії і не інформував про неможливість виконання рішення суду стягувача), тому, на мою думку СК України [1] та Закон України

«Про виконавче провадження» [4] на сьогодні мають правові прогалини, оскільки як правило підставою для вирішення спору і задоволення (часткового задоволення) позову є відповідний висновок органу опіки і піклування органу місцевого самоврядування, який може відрізнятись від того, в який саме спосіб позивач вважав за необхідне вирішити спір по суті.

Щодо встановлення побачень діда, бабусі з онукою чи онуком слід зазначити, що ВС у своїй постанові від 05.12.2018 у справі № 175/5360/13-ц [5] зазначає, що обов'язкова передумова подання дідом / бабою позову про усунення перешкод у спілкуванні з онуками (у тому числі, як третіми особами, що заявляють самостійні вимоги під час розгляду спору між батьками) – встановлення перешкод, які чинять у цьому інші особи, з якими постійно проживає дитина, тобто наявність порушеного права.

Недоведеність наявності таких перешкод є підставою для відмови в задоволенні позовних вимог. Порядок спілкування баби та/або діда з онуками повинен забезпечувати найкращі інтереси дітей, зокрема спілкування з онуками згідно з графіком має відбуватися з дотриманням режиму дітей та уникненням конфліктних ситуацій (постанова ВС від 12.02.2020 у справі № 638/19703/17 [5]).

Правове регулювання в ухвалах суду про затвердження мирових угод (статті 207, 208 ЦПК України [2]) щодо встановлення графіків побачень батька з дитиною, яка проживає окремо від батька має теж свої прогалини.

По-перше: слід зазначити, що ні СК України [1] ні ЦПК України [2] немає чіткого правового регулювання визначеного в частині третій статті 208 ЦПК України [2], а саме які саме обставини (чи вони мають перевірятись судом або державним виконавцем) можуть свідчити про невиконання затвердженої судом мирової угоди. По-друге: в таких ухвалах суду часто позивач (мати) і відповідач (батько) можуть мати права стягувача і боржника, і така ухвала складається з кількох частин (наприклад перебування у відпустці батька та матері з дитиною у різні частини року, у святкові дні, тощо), однак державні виконавці повертають такі ухвали без виконання у зв'язку з її невідповідністю частині другій статті 4 Закону України «Про виконавче провадження» [4]. За таких обставин єдиною можливістю виконати рішення суду є подання позову до іншої сторони мирової угоди про спонукання до виконання ухвали суду.

Як висновок, слід зазначити, що альтернативою виконання рішень судів, в яких чітко не визначений порядок і спосіб встановлення побачень батька або дідуся чи бабусі з дитиною (оскільки підставою для їх винесення є рішення органу опіки та піклування) може бути нотаріально посвідчений договір про встановлення побачень з дитиною, який буде оформлений сторонами за результатами проведеної медіації і матиме силу виконавчого документу, що потребує внесення відповідних змін до СК України [1] та Закону України «Про виконавче провадження» [4].

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2002. № 21. с. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
3. Закон України «Про медіацію». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2021. № 98. 15 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20>.
4. Закон України «Про виконавче провадження». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2016. № 30. стор. 5, стаття 542. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
5. Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо вирішення спорів про участь у вихованні дитини (2018-2022 роки). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KCS_vuh_dutumu.pdf.
6. Степаненко Н., Кубрак Д. Захист прав дітей під час реалізації гарантій у виконавчому провадженні: теоретико-правове дослідження, Legal Bulletin № 2 (12), 2024 С. 52-55. URL: <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/legal-bulletin/article/view/459/400>